

ПЕДАГОГИКА

УДК: 378.145
DOI 10.35254/bhu/2022.62.75

Жороева Р.Т.,
И. Арабаев атындагы КМУ,
аспирант

СТУДЕНТТЕРДИН ӨСҮП КЕЛЕ ЖАТКАН МУУНГА ПАТРИОТТУК ТАРБИЯ БЕРҮҮНҮ УЮШТУРУУГА ДАЯРДЫГЫН КАЛЫПТАНДЫРУУ

Кыскача мазмуну

Азыркы учурда мамлекеттик саясаттын билим берүү тармагындагы эң маанилүү багыты болуп бардык деңгээлдеги билим берүү уюмдарын өсүп келе жаткан муундарга патриоттук тарбиялоону камсыз кылуучу мамлекеттик мекемелерге айландыруу саналат. Бул идея окуу процессин жөнгө салуучу негизги документтердин мазмунунда ырасталган. Патриоттук тарбия берүү жаш муундарда баалуулук багыттарынын пайдубалы түптөлгөн кезден, башкача айтканда, бала кезинен жүргүзүлүүгө тийиш. Ошондуктан, патриоттук тарбия педагогикалык жоргоку окуу жайлардын студенттерин кесиптик даярдоонун зарыл компоненти болуп саналат.

Түйүндүү сөздөр: патриоттуулук, патриоттук тарбиялоо, окуутуу процесси, баалуулук, багыт, натыйжалуулук, педагогдор, компонент.

Жороева Р.Т.,
КГУ имени И. Арабаева,
аспирант

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ К ОРГАНИЗАЦИИ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

Аннотация

В настоящее время важнейшим направлением государственной политики в области образования является преобразование образовательных организаций всех уровней в государственные учреждения, обеспечивающие патриотическое воспитание подрастающего поколения. Эта идея подтверждается содержанием основных документов, регулирующих процесс обучения. Патриотическое воспитание должно осуществляться в молодом поколении с момента формирования ценностных ориентаций, то есть с детства. Поэтому патриотическое воспитание является необходимым компонентом профессиональной подготовки студентов педагогических вузов.

Ключевые слова: патриотизм, патриотическое воспитание, учебный процесс, ценность, направление, эффективность, педагоги, компонент.

Zhoroeva R.T.,
KSU named after I. Arabaev,
PhD student

FORMATION OF STUDENTS' READINESS TO ORGANIZE PATRIOTIC EDUCATION OF THE YOUNGER GENERATION

Abstract

Currently, the most important direction of the state policy in the field of education is the transformation of educational organizations at all levels into state institutions that provide patriotic education of the younger generation. In the conditions of an educational organization, the effectiveness of this process is ensured primarily by the efforts of teachers involved in the process of teaching and raising children. However, in order to effectively educate children in the spirit of patriotism, teaching staff need to ensure their readiness to implement this direction. Therefore, patriotic education is a necessary component of the professional training of students of pedagogical universities.

Keywords: patriotism, patriotic education, educational process, value, direction, effectiveness, teachers, component.

Патриоттуулук – жарандардын массалык аң-сезиминдеги руханий багыт жана заманбап коомдун өнүгүүсүнүн эң маанилүү ресурсу. Патриоттуулук – бул адамдын өз

Мекенине, өз үйүнө, айылына, шаарына же облусуна, бүтүндөй өлкөсүнө болгон сүйүү, өз Ата Мекенине берилгендик, анын таламдарына кызмат кылууга умтулуу,

Ата Мекенди коргоо боюнча конституциялык милдеттерди аткарууга даяр болуу. Патриоттуулук – адамдын дүйнө таанымында, адеп-ахлактык идеалдарында, жүрүм-турум нормаларында чагылдырылган жана коомдо ар-намыс, милдет, жоопкерчилик сезимдерин тарбиялоо менен байланышкан адамдын эң терең сезимдеринин бири, интегралдык-коомдук мааниге ээ сапаты. Бул адамдын өз элине, туулган жерине, тилине, улуттук каада-салттарына болгон табигый жакындык. Патриоттуулук инсандын сапаты катары адамдын башка көптөгөн өзгөчөлүктөрү менен байланыштуу [1 -б.].

Бул концепциянын фундаменталдык негиздери дүйнөнүн ар бир мамлекетинде бар жана идея катары ал ар бир мамлекеттин болушунун зарыл шарты болуп саналат.

Болочок мугалимдин инсандык жана кесиптик өнүгүү процессинде жаштардын өзүнүн коомдук позициясын жана коомдук жоопкерчилигин түшүнүүсүнүн натыйжасында социалдык компетенттүүлүк активдүү калыптанат. Демек, инсандын эң маанилүү социалдык маанилүү сапаты катары патриоттуулукту тарбиялоо үчүн оптималдуу шарттар түзүлөт, ансыз жаштар руханий өнүгүү үчүн маанилүү болгон социалдык багыттарды жоготот.

Кыргыз Республикасынын (Концепция воспитания школьников и молодежи Кыргызской Республики на 2021-2030 гг. Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» Закону: патриоттуулукка Мекенди сүйүүгө тарбиялоо; Кыргыз Республикасынын окуучуларын жана жаштарын тарбиялоонун 2020-жылга чейинки Концепциясы: «... өзүнө Мекенге – Кыргызстанга болгон сый-урмат жана анын маданий жана жаратылыш байлыктарына аяр мамиле, негизги демократиялык жана жарандык укуктар жана эркиндикти түшүнүү жана кабыл алуу, маданияттын көп түрдүүлүгүнүн баалуулугун кабыл алуу сыяктуу баалуулуктарды камтыган компетенттүүлүк»; «Тарбиялоо милдеттери: жалпы адамзат жана улуттук баалуулуктардын негизинде балдардын, өспүрүмдөрдүн жана жаштардын адептик сапаттарын, жарандык позициясын калыптандыруу; бардык деңгээлдеги билим берүү уюмдарынын күчтөрүнүн консолидациясы...»; Жаш муундарды рухий-адептик жана патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы: «Эгемендүү республикабыз, мамлекетибиз коомдун коом катары, калктын калк катары сакталышына жана өнүгүшүнө тирек-таяныч болуп берчү, андагы таалим-тарбия ишине багыт-маяк катары кызмат кыла турган өзүнүн социалдык-философиялык, моралдык-этикалык, руханий-патриоттук дөөлөттөрүнүн системасын иштеп чыгып, аны муундардын социалдашуусунун кызматына чегиши керек», Кыргыз Республикасындагы билим берүүнү өнүктүрүүнүн 2012-2020-жж. стратегиясы: «... таланттуу жаштарды өлкөнүн инновациялык өнүгүүсүнүн негизги ресурсу катары билим берүү системасынын бардык деңгээлдеринде колдоо ж.б. официалдуу документтерде) концептуалдык жана стратегиялык мүнөздөгү документтеринде белгиленген жарандуулукту жана патриоттуулукту калыптандыруу боюнча билим берүү системасында маанилүү маселелерди чечүү муктаждыгы менен шартталат.

Мугалимдердин патриоттуулуктун, атуулдуктун үлгүсү болуусу өзгөчө маанилүү. Ошондо гана алар мектеп жашына чейинки балдардан баштап жаш муундарды патриоттук тарбиялоо иштерин жүргүзүп, жогорку

натыйжаларга жетише алышат. Патриотту өзү патриот эмес адам тарбиялай албайт. Ошону менен бирге педагог чөйрөнү, өлкөнү, өзүнүн кичи мекенин түзүүчү жана өзгөртүүчү чыныгы патриотту жана жаранды калыптандыруу үчүн окуучуга гумандуу таасир көрсөтүүнүн заманбап каражаттарын өздөштүрүүсү зарыл [8, 65-б.].

Болочок педагогдорду патриоттук тарбиялоо жана аларды өлкөнүн патриотторун тарбиялоого даярдоо жогорку окуу жайда окуунун бүткүл мезгилинде жүргүзүлүшү керек. Анын натыйжасы болочок педагогдун же мугалимдин патриоттук тарбиянын милдеттерин ишке ашырууга даярдыгы болууга тийиш, анын өз ара байланышкан компоненттери болуп төмөнкүлөр саналат: окуучулар жана студенттер үчүн жүрүм-турумдун жакшы үлгүлөрүн көрсөтүүгө мүмкүндүк берүүчү сапаттарды жана инсандык сапаттарды өнүктүрүү; билим берүү уюмунун шарттарында бул багытта натыйжалуу иштөө үчүн зарыл болгон билимдерди, көндүмдөрдү өздөштүрүү; иштин практикалык тажрыйбасын топтоо жана кайра карап чыгуу.

Жогорку педагогикалык окуу жайынын билим берүү уюмунун ишинин өзгөчөлүгү болуп студенттердин жаш муундарга патриоттук тарбия берүүнү уюштурууга даярдыгын калыптандыруу алардын өздөрүнүн патриоттук сезимдерин жана сапаттарын өстүрбөй жана тарбияламайынча мүмкүн эместиги саналат [9, 31-б.].

Бул максаттардын жана милдеттердин эки тобунун болушун шарттайт:

Тарбиялык максат – болочок педагогдордун атуулдук-патриоттук сапаттарын калыптандыруу төмөнкү негизги милдеттерди чечүүнү шарттайт:

- жалпы улуттук руханий-адептик, коомдук баалуулуктарды (адам укуктары, мыйзамдуулук, үй-бүлөлүк баалуулуктар, соттордун чынчылдыгы, өкмөттүн, жарандык коомдун жоопкерчилиги ж.б.). адекваттуу кабыл алуунун негизинде болочок педагогдордун өз мекенинин жараны катары аң-сезимин калыптандыруу;

- болочок педагогдордун өз өлкөсүнүн өткөнүнө, бүгүнкүсүнө жана келечегине болгон кызыгуусун өнүктүрүү;

- патриоттук сезимдерди, жарандык милдетти жана өзүнүн иштери үчүн Ата Мекендин, келечек муундардын алдындагы жеке жоопкерчиликти тарбиялоо;

- өз мекенине ак ниет жана берилгендик менен кызмат кылуу, анын ар-намысын жана кадыр-баркын коргоо, анын күчүн жана көз карандысыздыгын чыңдоо;

- азыркы доордун глобалдык чакырыктарына каршы тилектештик менен турууга даярдыгын калыптандыруу [1, 49-б.].

Тарбиялык жана кесиптик максатка жетүү – балдарга патриоттук тарбия берүүнү уюштуруу үчүн окутуучуларды даярдоо төмөнкү милдеттерди чечүүнү камсыздайт:

- окуучулардын арасында кесиптик мотивдерди калыптандыруу, балдарды жана жаштарды патриоттук тарбиялоо маселелерин чечүүнүн маанилүүлүгүн түшүнүү;

- окуучулардын ар кандай курактагы топтордун патриоттук тарбиясынын максаттары, милдеттери жана мазмуну жөнүндө заманбап идеяларын калыптандыруу, ар кандай курактагы балдардын психологиялык өзгөчөлүктөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен бул көйгөйлөрдү чечүү үчүн тарбиялык иш-чараларды уюштура билүү;

- болочок педагогдордун жаш муундардын арасын-

да патриоттук сезимдерди калыптандырууну камсыз кылуучу заманбап жана эффективдүү педагогикалык куралдарды (технологияларды, формаларды, методдорду) өздөштүрүү жана аларды конкреттүү маселелерди чечүү үчүн колдонуу тажрыйбасын топтоо;

- ынандыруунун заманбап ыкмаларын өздөштүрүү, балдардын жана жаштардын аң-сезимине жана жүрүм-турумуна таасир этүү, жаштардын өлкөсү, анын маданий-тарыхый мурастары, ийгиликтери жана жетишкендиктери менен сыймыктануу сезимин калыптандыруу, анын тарыхын түшүнүү үчүн заманбап маалымат каражаттарын колдоно билүү;

- ар бир баланын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен окуучулардын окуу-тарбия процессинин жана класстан тышкаркы иштеринин мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануу менен балдарды патриоттук тарбиялоого багытталган коллективдин, уюмдун тарбия системасын долбоорлоо жөндөмүн калыптандыруу;

окуучулардын билимин өнүктүрүү жана окуучуларды патриоттук тарбиялоо процессинде социалдык чөйрөнүн, үй-бүлөнүн, маалыматтык ресурстардын мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу жана пайдалануу көндүмдөрүн өздөштүрүү [2, 3-б.].

Жогоруда белгиленген максаттардын жана милдеттердин негизинде педагогикалык окуу жайлардын студенттерин патриоттук тарбиялоонун негизги идеялары катары төмөнкүлөр аныкталышы керек:

1. Болочок педагогдордун арасында чыныгы, жигердүү патриоттуулукту тарбиялоо патриоттук жана жарандык багыттагы конкреттүү иш-чараларга катышуу аркылуу гана мүмкүн болот, бул учурда окуучулар өздөрү бул иштин уюштуруучулары, патриоттук идеялардын жана баалуулуктардын үгүтчүлөрү.

2. Болочок педагогдорду патриоттук тарбиялоонун эң маанилүү каражаты – аларды балдар топторунда жана уюмдарында тарбия иштерин уюштурууга тартуу. Анын максаты – окуучуларда патриоттук сапаттарды калыптандыруу.

3. Педагогикалык окуу жайлардын студенттерин патриоттук тарбиялоо – уюмдун билим берүү системасынын органикалык бөлүгү, негизги компоненти болууга тийиш. Патриоттуулукка тарбиялоонун идеялары жана баалуулуктары болочок педагогдордун окуу-тарбия процессине, класстан тышкаркы тарбия иштерине, окуу-өндүрүштүк педагогикалык практикасына, илимий-изилдөө жана коомдук маанилүү ишмердүүлүгүнө сиңип кетиши керек.

Болочок педагогдорго патриоттук тарбия берүүнү уюштурууда жана аларды патриотторду тарбиялоого даярдоодо ишке ашырууну камсыз кылуучу өзгөчө мааниге ээ болгон айрым мамилелерге токтололу [5, 91-б.].

Коомдо болуп жаткан өзгөрүүлөр жаштар үчүн жаңы, турмуштук маанилүү баалуулуктарды издөөнү активдештирди, ошондуктан маданий кризисти жоюу жана адамдын баалуулук чөйрөсүн өнүктүрүү маселесин чечүүгө аксиологиялык мамилени ишке ашыруу өбөлгө түзөт. Болочок педагогдорду даярдоодо азыркы этапта студенттердин арасында кесиптик баалуулуктарды калыптандыруу өзгөчө мааниге ээ, алардын бири – жарандарды, өз өлкөсүнүн патриотторун тарбиялоо, ошондой эле жаш муундардын агуулдук жана патриоттук сапаттарын калыптандырууда окутуучунун өзгөчө ролун түшүнүү.

Аксиологиялык мамиле көбүнчө окутуучу менен сту-

денттердин өз ара аракеттенүү мүнөзүн өзгөртөт [6, 54-б.].

Патриоттуулук өз ата-журтунун, кичи мекенинин, өз жамаатынын, элинин жыргалчылыгы үчүн болгон иш-аракеттерден көрүнүп, калыптанат.

Рефлексивдүү-иш-аракеттик мамиле окуучулардын психофизиологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алууну болжолдойт жана адамдын өзүнүн жашоо-турмушунун субъектиси катары калыптанышы камсыз кылган белгилүү бир маанилик жана баалуулук түзүлүштөрүн өнүктүрүүгө таянат. Рефлексиянын аркасында коомдо оптималдуу мамилелерди куруу жөндөмү, ар кандай карама-каршылыктарды чечүү жөндөмү, өзүн-өзү өркүндөтүү зарылдыгы өнүгөт.

Рефлексивдүү-иш-аракеттик мамиле субъектке багытталган мамиле менен байланыштуу. Ал окуучулардын патриоттук сапаттардын калыптанышына өбөлгө түзгөн бардык иш-аракеттерди уюштурууда активдүү аң-сезимдүү жана жоопкерчиликтүү позициясын калыптандырууга багытталган.

Рефлексивдүү-иш-аракеттик мамиле предметтик-багытталган мамиле менен байланышкан. Ал патриоттук сапаттарды калыптандырууга көмөктөшүүчү иш-чаралардын бардык түрлөрүн уюштурууда студенттердин арасында активдүү, аң-сезимдүү жана жоопкерчиликтүү позицияны калыптандырууга багытталган. Мындай мамиле студентке өзүн патриоттук тарбия берүүнүн уюштуруучусу, коомдогу патриоттук идеялардын алып жүрүүчүсү жана пропагандачысы, жигердүү жана аң-сезимдүү кызматкер жана жаран катары өзүнүн субъективдүүлүгүн көрсөтүү жана өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү зарылдыгын билдирет. Предметтик-багытталган патриоттук тарбиянын максаты студентте патриот катары болочок педагогдун предметтик позициясын калыптандыруу үчүн зарыл болгон өзүн-өзү ишке ашыруу, өзүн-өзү өнүктүрүү, өзүн-өзү жөнгө салуу, өзүн-өзү коргоо, өзүн-өзү тарбиялоо механизмдерин өнүктүрүү болуп саналат [3, 34-б.].

Практикага багытталган мамиле ар кандай баалуулук жана идея практикалык ишмердүүлүктө өздөштүрүлөт дегенди билдирет. Педагогикалык кадрларды даярдоонун практикалык багытын күчөтүү «Педагогикалык билим берүүнү өнүктүрүүнү колдоо» Концепциясында баса белгиленип, жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттарында каралган. Болочок педагогдордун окуучуларды тарбиялоодо патриоттуулукка тарбиялоо методдорун өздөштүрүү практикалык иш-аракеттерде гана мүмкүн [4, 77-б.].

Балдардын жамааттык жана жеке, тарбиялык жана класстан тышкаркы иштерин уюштурууда болочок педагогдор үчүн чыныгы патриоттуулуктун, өз кесибине берилгендиктин, педагогикалык иштин кыйынчылыгын түшүнүү, педагогикалык каражаттарды, патриоттук тарбиянын технологияларын өздөштүрүү зор мааниге ээ.

«Мыйзамдуулук жана жарандык коом улуттук ыйык жерлерди, мыйзамдарды, өз өлкөсүнүн маданиятын урматтоонун негизинде гана курулат. Демек, өсүп келе жаткан муундарды мекенчилдик духта тарбиялоо өлкөнүн келечектеги стабилдүү өнүгүүсүнүн ачкычы болуп саналат», - деп Лебедева О.И. жазат [11, 78-б.].

Адабияттар

1. Аронов А.А. *Воспитывать патриотов. Книга для*

учителя/ А.А.Аронов. – М.: Просвещение, 1989. – 172 с.

2. Байгазиев С. Жаши муундарды рухий-адептик жана патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы/ С.Б.Байгазиев // Кут Билим. – Бишкек, 2013.

3. Барабаничиков А. В. Военно-патриотическое воспитание молодежи/А.В.Барабаничиков. – М., 1983. – 112 с.

4. Выришков А.Н. Военно-патриотическое воспитание школьников. Теория и практика/А.Н.Выришков. - М., 1990. – 152 с.

5. Лазарев Ю. В Национально-региональный компонент в формировании патриотически ориентированной личности старшеклассников/Ю.В.Лазарев. – М., 1999. – 180 с.

6. Лутовинов В.И. Патриотическое воспитание под-

растающего поколения // Педагогика/В.И.Лазарев. – 1997. – №3. – С. 52-56.

7. Макаров В.В. Отечество и патриотизм: логико-методологический анализ/В.И.Лутовинов. – Саратов, 1988. – 67 с.

8. Ормонов Т.О. Идеи военно-патриотического воспитания в эпосе «Манас»/Т.О.Ормонов. – Казань, 1971. – 134 с.

9. Патриотическое сознание: сущность и формирование. – Новосибирск: Наука, 1985. – 54 с.

10. Лебедева О.И. Воспитание патриотизма и гражданской позиции на уроках истории в колледже КГЮА /О.И.Лебедева// Вестник Бишкекского гуманитарного университета им. К.Карасаева, 2019. - №2 (47). - С.78.

УДК: 378. 14.

DOI 10.35254/bhu/2022.62.78

Жороева Р.,

И. Арабаев атындагы КМУ,
аспирант

БОЛОЧОК ПЕДАГОГДУН ИШМЕРДҮҮЛҮГҮНДӨ ПАТРИОТТУК ТАРБИЯ БЕРҮҮНҮ УЮШТУРУУНУН ПРИНЦИПТЕРИ

Кыскача мазмуну

Макаланын автору туура белгилегендей, студенттерди патриоттук тарбиялоонун педагогикалык каражаттарын тандоодо жана аларды бул ишке даярдоодо тарбиялоонун принциптерин эске алуу зарыл. Болочок педагогду патриоттук тарбиялоонун өзгөчөлүктөрүн, анын көйгөйлөрүн, идеяларын жана мамилелерин эске алуу менен бул баалуулук, руханий-адеп-ахлактык чөйрөнү уюштуруу принциптерин, патриоттук тарбиянын даректүүлүгүн, интеграция, социалдык өнөктөштүк жана тарбиялоо маселелерин чечүүнүн жана аларды балдарда патриоттук сапаттарды тарбиялоого даярдоонун натыйжалуулугу патриоттуулуктун мазмундуу идеяларын жана баалуулуктарын өздөштүрүү.

Түйүндүү сөздөр: болочок педагог, патриоттук тарбиялоо, өзгөчөлүктөр, көйгөйлөр, идеялар, баалуулук, руханий-адеп-ахлактык чөйрө.

Жороева Р.,

КГУ имени И. Арабаева,
аспирант

ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Аннотация

Как правильно отмечает автор статьи, при выборе педагогических средств патриотического воспитания студентов и подготовке их к этой работе необходимо учитывать принципы воспитания. Эта ценность, учитывая особенности патриотического воспитания будущего пе-